

Ramon Vinyes i Cluet

Centenari del seu naixement (1882-1982)

JOSEP MONTANYÀ

La Ciutat de Berga, durant aquest any 1982 serà escenari de diversos actes en honor del seu il·lustre fill en ocasió del centenari del seu naixement el 8 de maig de 1882 a la casa n.º 16 del Carrer Major.

Ramon Vinyes, berguedà universal

Potser semblarà exagerat dir que Vinyes és un berguedà universal. Però ho ha estat gràcies a les pàgines que Gabriel García Márquez —reconegut avui com el millor novel·lista en llengua castellana— li dedica en la novel·la *"Cien años de soledad"* traduïda a tots els idiomes cultes i que també ho fou al català per Avel·lí Artís Gener *"Tisner"*. Els milers d'exemplars d'aquesta obra —cabdal, segons els crítics de García Márquez— editats a tot el planeta han despertat la curiositat per conèixer qui fou *"El sabio catalan"* que *"trataba a los clásicos con una familiaridad casera, como si todos hubieran sido en alguna época sus compañeros de cuarto"*. De *"personaje extraordinario"* l'ha qualificat García Márquez i ha recinegut en entrevista publicades a la premsa el mestratge de Vinyes en llur formació literària.

Ramon Vinyes, una víctima del Noucentisme

Amb aquest títol, Angel Carmona i Ristol, publicava en 1972 un assaig en una revista. En efecte, el primer exili voluntari de Ramon Vinyes a Colòmbia pel 1913, fou quan veient la davallada del Modernisme, moviment literari i artístic al qual s'havia lliurat abrandadament, va optar per l'emigració com Pijoan —aleshores secretari de l'Institut d'Estudis Catalans— i altres, refusant la creixent puixança del Noucentisme, que en aquells moments tenia de capdavanter Eugeni d'Ors i el suport de la burgesia instal·lada. D'aquest temps resten les bellíssimes proses de *"L'ardenta cavalcada"* publicades el 1909.

Ramon Vinyes, poeta

Sota el patrocini de l'Ajuntament de Berga, per la Diada del Llibre ha sortit a la llum el llibre *"Antologia poètica"* de Ramon Vinyes. Creiem que aquest esforç val la pena que sigui correspost, comprant-lo. Vinyes fou un gran poeta, i alguns dels seus poemes havien aparegut abans de la guerra civil en Antologies de Poesia Catalana, com *"Madrigal i gavotes"* i altres. Les poesies de Ramon Vinyes cal incloure-les dins el simbolisme, amb influències de Baudelaire, Rimbaud i Verlaine, sobretot d'aquest darrer per qui sentia gran admiració.

Es nota també la influència d'altres poetes com d'Annunzio en *"Les cinc germanes"*. *"A Guernica"* fou un poema escrit durant la guerra que reflecteix la indignació pel bàrbar bombardeig de la ciutat basca. Cal remarcar els poemes dedicats a temes berguedans: *"Patum, patum!"*, *"Oda a Berga"*, *"Donar nom a una font"*, *"Cementiri de poble"*.

Actors d'*"Tres dies d'incertesa"* de Ramon Vinyes.

Ramon Vinyes, dramaturg

Des del 1923 que torna a Catalunya després del seu primer exili, fins al final de la guerra civil, és el temps de la seva màxima activitat com a dramaturg. El dia 11 de gener de 1929 estrenava al Novetats de Barcelona, l'obra que li havia de donar més fama: *"Qui no es amb mi"*. Va ésser rebuda per la crítica amb entusiasme, tant pel tema com per l'èxit assolit. Elogiada per crítics de la categoria de Domènec Guansé, Ambrosi Carrion, i Carles Capdevila. El gran actor Enric Borràs li estrenava *"Peter's Bar"*. *"Fum sobre el teulat"* seria la darrera obra del Teatre Català de la Comèdia puix es representà la setmana de l'entrada dels franquistes a Barcelona. L'obra teatral de Vinyes és extensíssima. Són més de 60 les obres que va escriure al llarg de la seva vida. Moltes estrenades o representades diverses vegades per Grups i Companyies professionals i d'aficionats.

Tota la seva producció teatral, traeix en moltes ocasions influències notables dels expressionistes alemanys. Fou sempre un fustigador implacable del que ell deia amb frase feliç *"teatre digestiu"*.

Vinyes, periodista, narrador i traductor

Tant de l'època del seu primer exili voluntari com del segon forçat a Barranquilla (Colòmbia) resta la seva col·laboració en diaris d'aquella República amb centenars d'articles publicats. És fundador i director de la revista *"Voces"*. Pau Vila, company seus de joventut i també d'exili per aquelles terres, s'ha referit moltes vegades a la importància de *"Voces"* de cara a la formació de la intel·lectualitat colombiana. A l'exili va continuar sempre, també, escrivint en català. D'aquelles dates són obres teatrals i els dos llibres de contes *"A la boca dels núvols"* i *"Entre sambes i bananes"*, el primer premit als

Jocs Florals de Bogotà (1946). Va traduir al català per la seva publicació *"El contracte social"* de Rousseau i novel·les de Balzac i de Malraux.

Ramon Vinyes, patriota català

Durant la guerra civil, Vinyes col·labora amb altres intel·lectuals d'esquerra en l'heroica defensa del poble contra el feixisme. El 1939 segueix l'exèrcit republicà derrotat camí de l'exili. El novel·lista Xavier Benguerel ens dona testimoni d'aquells dies en un dels seus llibres i ens parla del Vinyes pàl·lid i aclaparat. Durant la guerra fou President de la Societat *"Amics de la U.R.S.S."* dedicada a promoure intercanvis culturals amb la Unió Soviètica. A Colòmbia es va dedicar a l'ensenyament essent reconeguda la tasca excepcional de la seva càtedra amb una distinció del President de Colòmbia. Tot i haver fet el propòsit de no tornar a Catalunya mentre hi hagués la dictadura, el 1950 ve a Barcelona perquè se sent morir i vol fer-ho a la pàtria. Els estius de 1950 i 1951 els passa a Berga, on parla amb els amics. Jo aleshores tenia 20 anys i vaig tenir la sort de conèixer i parlar llargament amb Ramon Vinyes, junt amb Mossèn Armengou i altres companys que ens aplegàvem entorn del Mossèn amb el comú denominador de demòcrates i catalanistes. Vinyes ens encoratjava en la nostra lluita perquè Catalunya recobrés les seves llibertats nacionals, dins una democràcia. *"Els joves —em deia— sou la nostra esperança en un futur millor que el que nosaltres hem viscut, amb les salvatjades d'una guerra entre germans"*. Moria a Barcelona el 5 de maig de 1952 i posteriorment serien portades les seves despulles al cementiri de Berga. Els seus records s'havien complert. L'any 1945 escrivia: *"... hi ha els*

Ramon Vinyes presenta la seva obra *"Els Bufanívols"* a Cerdanyola del Vallès (20 d'abril de 1952).

meus violents desigs de tornar a Catalunya..." "... jo tinc molta por de morir a Colòmbia i el cementiri de Barranquilla no em plau" *"El cementiri del meu poble per cada bri d'herba té una papallona i l'abriga la Serra de Casa en Ponç, una serralada amb falda de mare que porta ja a tot el donar la vetlla"*.

He fet un resum biogràfic de Ramon Vinyes. En podríem parlar molt més, de la seva labor d'escriptor, dramaturg i poeta i de moltes facetes poc conegudes de la seva gran personalitat. Els que tinguérem el goig de conèixer-lo vam quedar impressionats per l'erudició que desprenia la seva conversa, sempre cordial i agradable. Hom ha dit que era *"un gran desconegut"*. Contribuïm els berguedans en homenatjar com mereix el nostre il·lustre conciutadà durant aquest any 1982, centenari del seu naixement.

Ramon Vinyes: quatre records mal garbellats

per CLIMENT FORNER

Havia sentit parlar tant de Ramon Vinyes, que quan vaig topar-me amb ell em féu l'efecte que ja el coneixia de tota la vida. Fou com un mite que es fa realitat. Aquesta, tanmateix, no em decepcionà gens ni mica: era exactament tal com me l'havia imaginat des de sempre. Fins i tot amb la noble cabellera blanca a la wagneriana.

Començant pel començament, si cregués en el fat hauria de concloure que la meva afecció a la poesia arrenca d'ell per conducte d'una ben estranya herència: a través d'uns llençols. Vegeu per on!

Segons m'havia dit la meva mare, quan el poeta va marxar de Berga (si fou l'any 1907 que es traslladà a Barcelona, si el 1913 que partí cap a Amèrica, jo no ho sabria precisar en aquests moments), com que era molt amic de ca la Guillema, i la meva mare formava part d'aquell floret de joventut berguedana que tant l'admira-

va i el seguia —avui en diríem *"fans"*—, en haver-se de desprendre del parament familiar, ens deixà a casa uns llençols com a record. D'aquestes peces de roba, la pobresa en faria amb el temps els bolquers amb què embolicarien l'hereu (com dels refacos de l'àvia guillema en sortiria, molts més anys a venir, l'alba de la seva primera missa). ¿No podria ser que la fal·lera poètica de Vinyes se m'encomanés com una pesta per no haver rentat amb prou lleixiu aquelles bones llenques de neu, o per no haver-les guardades amb prou boletes de càmfora dins la vetusta calaixera? Aneu-ho a saber! És tan estrany això de sentir-te poeta de cop i volta, que les lleis genètiques es deuen valer sovint, per a acomplir-se, de circumstàncies tan aleatòries com la descrita.

I despertant del somni, la Gala de Queralt de 1950, Ramon Vinyes feia tres mesos que havia arribat de Co-

lòmbia per no entornar-se'n ja mai més. I com a bon berguedà, cap a Queralt! Sortint de missa (perquè va assistir a missa i amb no poca devoció), vaig ser testimoni de dues petites anècdotes ben significatives. D'una banda, un prohom ensotanat, avui ja difunt, ens va cridar a part a mi i no sé quin altre seminarista i ens va xiuxiuejar a cau d'orella: —Aneu alerta amb aquest home, que és un incrèdul i un immoral.— (Bitxos!) D'altra banda, així que la colla d'amics lletraferits, clergues o no, el vam rodejar ran mateix de la barana de la plaça que dona damunt de Berga, ell, referint-se als dos acòlits que havien traginat els cirials durant l'acte religiós, ens etzibà: —Així, amics, així. Mentre hi hagi joves com vosaltres, capaços de portar un ciri amb aquesta elegància (i acompanyà les paraules amb el gest adient), el món està salvat.— Una anècdota que reflecteix per si sola el tarannà de l'home idea-